

LLOYD HOTEL IN AMSTERDAM

Pas op, of je komt nog in het Lloyd terecht

LUCKAS VANDER TAELEN ontdekte het Lloyd Hotel haast bij toeval, toen hij in het In het Oostelijke Havengebied van Amsterdam een restaurant zocht. Hij werd gecharmeerd door de bakstenen gevel en door het torentje met een gouden schip als windhaan. Nieuwsgierig stapte hij binnen, de rest was geschiedenis. Een en al geschiedenis zelfs.

Foto's **Marleen Daniëls**

'U kunt beter maar eens de trappen op lopen,' zei de receptioniste. Ik was door de imposante hal van het Lloyd Hotel naar binnen gelopen en had bij het onthaal een foldertje van het hotel gevraagd, waarop de receptioniste naar de lange gang met hoog plafond wees. Daar zou ik meer

over het hotel te weten komen. Geïntregeerd duwde ik een deur open, en plots stond ik in een trappenhuis waar het licht binnenviel door glas-in-loodramen. Aan de muren hingen foto's en teksten die het verhaal van het hotel vertelden. Ik nam een duik in het verleden, vier verdiepingen hoog. Zo kwam ik te weten dat het hotel in 1919 gebouwd werd door een rederij, als een tussenstation voor landverhuizers die naar Zuid-Amerika gingen. Nadien was het lange tijd allesbehalve een hotel geweest. Dat werd het pas weer in het begin van deze eeuw. Mijn nieuwsgierigheid was gewekt. Een paar weken later stond ik er weer, dit keer voor een afspraak met Piet Boogert, de manager die het hotel al bijna twintig jaar leidt. Boogert is fier op zijn hotel, dat tot in 2020 het enige ter we-

reld was dat geen sterren had, maar die kwalificatie wel gaf aan de kamers: je kon er dus zowel in een één- als in een vijfsterrenkamer logeren. 'Die waardering hing niet af van het comfort in de kamers, maar wel van de bijzonderheid van hun aankleding en inrichting', verduidelijkt Boogert over die periode. Tot voor kort kon je er kiezen voor een kamer waar het bed op de tussenverdieping stond, of het bad op de perfecte plaats om van het zonlicht of een sterrenhemel te genieten. In een andere kamer was het plafond een enorme spiegel tussen kleurige tapijserieën, op de zolderverdieping hing een speelse schommel aan de balken. Er was een kamer met een bed voor zeven personen en in het midden van een andere stond een vleugelpiano. Geen van de kamers

Het hotel bleef ook na de oorlog een gevangenis. Boogert neemt me mee naar de kelder, waar nog sporen zijn van tralies

had identiek meubilair. Maar het hotel wordt momenteel gerenoveerd en heeft gekozen voor meer uniforme kamers. Zo verdwijnt dus een stukje originaliteit waar velen met nostalgie zullen aan terugdenken.

KAS HELEMAAL LEEG

Maar goed, het is natuurlijk ook de beweging geschiedenis van het Lloyd die gasten van over de hele wereld aantrekt. Boogert vertelt graag over de metamorfoses van zijn hotel. Alles begint met de Koninklijke Hollandse Lloyd (KHL) een rederij die vanaf de jaren dertig van de vorige eeuw passagiers naar Zuid-Amerika bracht, vooral Oost-Europese landverhuizers, een verouderde term voor wat we nu transmigranten zouden noemen. Landen zoals Brazilië hadden handarbeiders en boeren nodig om hun immense land te ontginnen. 'De Lloyd had eerder fortuin vergaard met intercontinentaal vervoer. Maar door mond- en klauwzeer kwam daar een eind aan. Passagiersvervoer leek een valabel alternatief en de rederij wilde de landverhuizers als cliënten aantrekken.' zegt Boogert. Daarom werd in 1919 een groot hotel gebouwd, dat helemaal voorzien was op hun behoeften. 'De Oost-Europese transmigranten arriveerden na een dagenlange treinreis in het centraal station en gingen vandaar met een speciale trein naar het Lloyd Hotel, waar ze aan de achterkant uitstapten. Een paar weken later vertrokken ze van hier naar Zuid-Amerika, met een boot die aanlegde aan de kade aan de voorkant van het hotel.' Die boten van de Lloydrederij hadden al lang een goede reputatie, ze waren zelfs een inspiratiebron voor de ingenieurs die de Titanic tekenden.

Bij hun aankomst in het Lloyd Hotel werden de landverhuizers meteen gedesinfecteerd in een speciaal daarvoor gebouwde ruimte. Een zaal was ingericht als infirmerie, er was een tandarts kabinet en een kraamkamer. Tot 900 reizigers konden overnachten in ruime slaapruides met stapelbedden en eten in een enorm restaurant.

Maar de bedrijfsleiding liet het graag breed hangen en hield te veel van glamour, waardoor het bedrijf stilaan financiële moeilijkheden kreeg.

Lachend vertelt Boogert dat de initialen KHL hoe langer hoe meer leken te staan voor Kas Helemaal Leeg. De rederij met het glorieuze verleden kreeg nog een tijd overheidssteun vanwege de werkgelegenheid (er waren 3.000 mensen in dienst), maar in 1935 werden de boeken onverbiddelijk dichtgegooid. Het hotel

ging dicht; de gemeente Amsterdam werd er eigenaar van.

DE MOEDER VAN ARNON GRUNBERG

Het is het begin van een lange periode waarin het Lloyd voor andere doeleinden gebruikt zal worden. Op het einde van de jaren dertig wordt het als vluchtelingenkamp ingericht voor Joden die het Duitse naziregime ontvluchtten. Ook een deel van de onfortuinlijke passagiers van de Saint-Louis kwamen er terecht: zij waren Duitsland ontvlucht in de hoop in Cuba of Amerika onderdak te krijgen, maar werden overal afgewezen. 'Onder die vluchtelingen was ook Hannelore Klein, de moeder van schrijver Arnon Grunberg', zegt Boogert. 'Zij vertelde later in een boek hoe ze met haar vriendjes urenlang kon spelen in de lege treinen op het rangeerterrein achter het hotel. Voor kinderen was die tijd een avontuur; de zorgen waren voor de ouders, die hoe langer hoe meer beseften dat emigratie niet meer mogelijk zou zijn.' De Duitse bezetters maakten van het hotel een gevangenis. Het gebouw lag afgelegen en kon gemakkelijk bewaakt worden. De nazibeulen konden hun sadisme botvieren door de gevangenen op te jagen door de lange gangen en hen eindeloos te trappen op en af te laten lopen. Het Lloyd Hotel zou ook na de oorlog een gevangenis blijven. Boogert neemt me mee naar de kelder, waar nog sporen zijn van tralies. Vanaf 1965 werden er alleen jongeren geplaatst. 'Zo ontstond een Amsterdamse uitdrukking die ouders gebruikten om hun kinderen op het rechte pad te houden: "Pas op, of je komt nog in het Lloyd terecht."'

Aan het einde van de jaren tachtig werd de jeugdgevangenis naar elders verplaatst. Het gebouw was stilaan vervallen en er werd zelfs over afbraak gesproken. In afwachting van een beslissing besloot de gemeente Amsterdam ruimtes te verhuren aan kunstenaars, vooral om te vermijden dat het gebouw gekraakt zou worden. Er was toen een stevige motivatie nodig om te komen werken of wonen in het gebouw, dat zich in een desolate omgeving bevond. Toch inspireerde het jonge artiesten, die de grote ruimtes als ateliers gebruikten. 'Er ging door de sombere gangen een zekere vijandigheid vanuit', vertelt Boogert over die tijd. 'Over sommige ramen was donkere folie gekleefd en in de kelders waren er nog die betraliede cellen. Er was jaren niet geïnvesteerd en elke vorm van isolatie was afwezig. En de strenge conciërge zette de verwarming alleen 's nachts aan.'

EEN HOTEL DAT NIET OP EEN HOTEL LIJKT

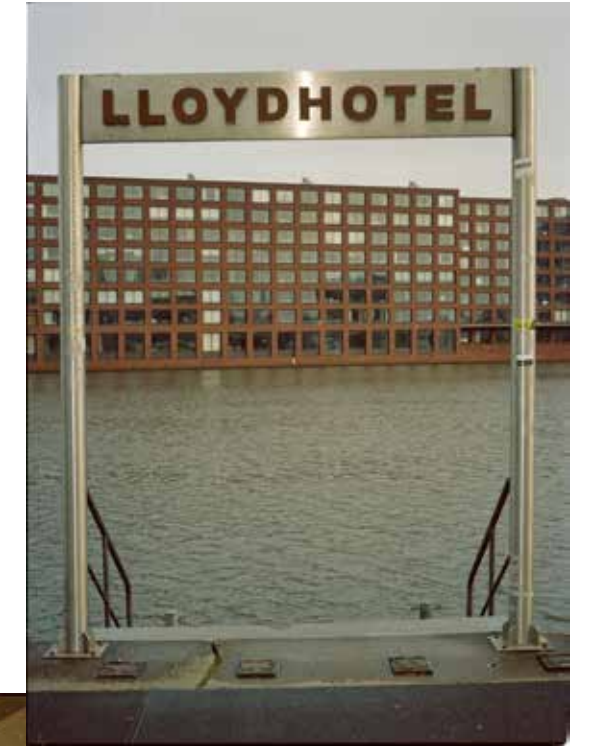
Pas toen de gemeente Amsterdam in 1996 besloot om het Oostelijke Havengebied te herwaarderden, zou het Lloyd eindelijk weer een echt hotel worden. Maar dan geen hotel dat paste in de logica van grote ketens, legt Piet Boogert uit: 'Het moest een eigen karakter krijgen waarbij - net zoals in de woonplannen voor het gebied - rekening gehouden werd met het karakter en het verleden van het gebouw.' Dat was een vereiste, temeer omdat het hotel in 2001 als Rijksmonument beschermd werd. Amsterdam schreef een wedstrijd uit, die gewonnen werd door een groep die het Lloyd Hotel zou integreren in de buurt en het als 'culturele ambassade' een grote artistieke uitstraling wilde geven. Het hotel zou eigennuttig worden, ver weg van formats. De architecten wilden de 'gemene deler' vermijden, die maakt dat zoveel hotels op elkaar lijken.

Piet Boogert toont me het resultaat van die originele demarche, in het grote restaurant van het hotel waar ooit landverhuizers, vluchtelingen, gevangenen en kunstenaars aten. 'Je voelt hier de geschiedenis, maar nooit op een bedrukkende manier', zegt hij, terwijl hij me naar boven doet kijken. De eetzaal heeft een enorme hoog plafond tot onder het dak, waardoor er veel licht binnenvalt. 'Langs de wanden lopen trappen naar boven, zoals die waarlangs emigranten lang geleden op de boten stapten die hen naar Zuid-Amerika zouden brengen.' Van de hypermoderne eetzaal loop je door de gang de twee trappenhuizen in. Die zien er nog net zo uit als toen de eerste gasten in 1921 ze gebruikten om naar de slaapzalen te gaan. De architecten hebben de enorme ruimten verdeeld in individuele kamers, maar ook die bewaren nog referenties aan het verleden van het hotel. De kamer waar ik logeerde, had een hoog plafond, zoals in de slaapzalen van lang geleden.

Radicale vernieuwing en durf op het vlak van inrichting, in combinatie met respect voor het verleden: dat maakt het Lloyd Hotel zo speciaal. Daar logeren is een unieke ervaring die je niet gauw loslaat. Het is een beetje zoals de Eagles zongen over Hotel California: 'You can check out any time you like, but you can never leave!' Boogert neemt me mee naar de kelder, waar nog sporen zijn van tralies. Vanaf 1965 werden er alleen jongeren geplaatst. Zo ontstond een Amsterdamse uitdrukking die ouders gebruikten: 'Pas op, of je komt nog in het Lloyd terecht'

Piet Boogert, de manager die het hotel al bijna twintig jaar leidt.

Aanlegsteiger bij het Lloyd Hotel.

De landverhuizers werden bij hun aankomst in het hotel meteen gedesinfecteerd in een speciaal daarvoor gebouwde ruimte.

De pianokamer met knalrode trap.

IN DE BUURT

DE ONTDEKKING VAN HET OOSTEN

Amsterdam kreunt onder de toeristen. Niet weinig bezoekers vinden dat de stad daardoor ongenietbaar is geworden. Maar er is een middel om ze opnieuw te ontdekken. Een onbekend deel van de stad is minstens even fascinerend als de Grachtengordel: het Oostelijke Havengebied.

Een tijd geleden zocht ik via huisruil een verblijf in Amsterdam. De keuze in de binnenstad was enorm en ik zag mezelf al in een statig pand met uitzicht op de grachten. Maar het enige aanbod dat ik kreeg, kwam uit een heel andere buurt.

Ik had naar het adres gezocht, toegegeven, op een dertig jaar oude kaart van de stad, die ik gekocht had toen ik voor het eerst in Amsterdam kwam. Ik dacht dat er in een historische stad toch nooit iets veranderde. Tot mijn verbijstering bleek de straat waar ik heen moest niet op die kaart te staan. Drie stops van het station Amsterdam Centraal was me gezegd. Daar waar volgens mijn kaart uit 1985 alleen havendokken waren. Welkom in het Oostelijke Havengebied!

Ik vond na veel zoeken en vragen

uiteindelijk mijn logement, in een enorm complex met een intrigerende naam: Hoop, Liefde en Fortuin, zo genoemd naar drie molens die hier ooit stonden. Een futuristisch gebouw, aan de ene kant vier verdiepingen hoog, aan de andere elf, dat als een enorme skischans naar de hemel lijkt te schieten, met een façade die molenwieken suggereert. Ik begreep meteen dat Amsterdam zijn industriële verleden een nieuwe bestemming had gegeven. Gebouwen als statements van een geloof in artistieke durf, met respect voor wat er geweest is.

LUISTER NAAR DE KRAKERS

De haven in het oosten van de stad was gedoemd, omdat er aan de westelijke kant een kanaal gegraven werd naar de Noordzee. Daar kwam nog bij dat de handel in koloniale producten sterk verminderde met de onafhankelijkheid van Indonesië na de Tweede Wereldoorlog. Grote rederijen gingen overkop en het Oostelijke Havengebied bleef verweesd achter. Pakhuizen met grote architecturale waarde werden afgebroken. Andere werden in de jaren 60 bezet door krakers, kun-

stenaars en zwervers. Auteur Geert Mak was gefascineerd door de sfeer die er toen heerste en noemde het een 'wild wonderland'. De haven was een vrijhaven geworden voor alternatievelingen. De krakers zelf gaven hun café de naam Het Einde van de Wereld, omdat de lege haven dat wel leek te zijn. Merkwaardig genoeg is het net dat bont allegaartje dat voorkwam dat het havengebied volledig vernield werd.

'De gemeente Amsterdam wou alles afbreken, de dokken dempen en brede verbindingswegen aanleggen', vertelt stadsgids Ruud van Soest, met wie ik een fietstocht maak om de architectuur te ontdekken. 'Maar er kwam verzet van de enige mensen die er nog woonden, en dat waren de krakers.' Het mooie aan dit verhaal is dat de gemeente Amsterdam naar de kritiek luisterde en de plannen in de prullenmand gooide. Er werd een andere visie ontwikkeld, die de identiteit van de plek respecteerde. Vier architecten mochten elk een oud dokkeneiland ontwikkelen. Zij geloofden dat durf en schoonheid te verzoenen waren met het havenverleden, de ziel van het gebied.'

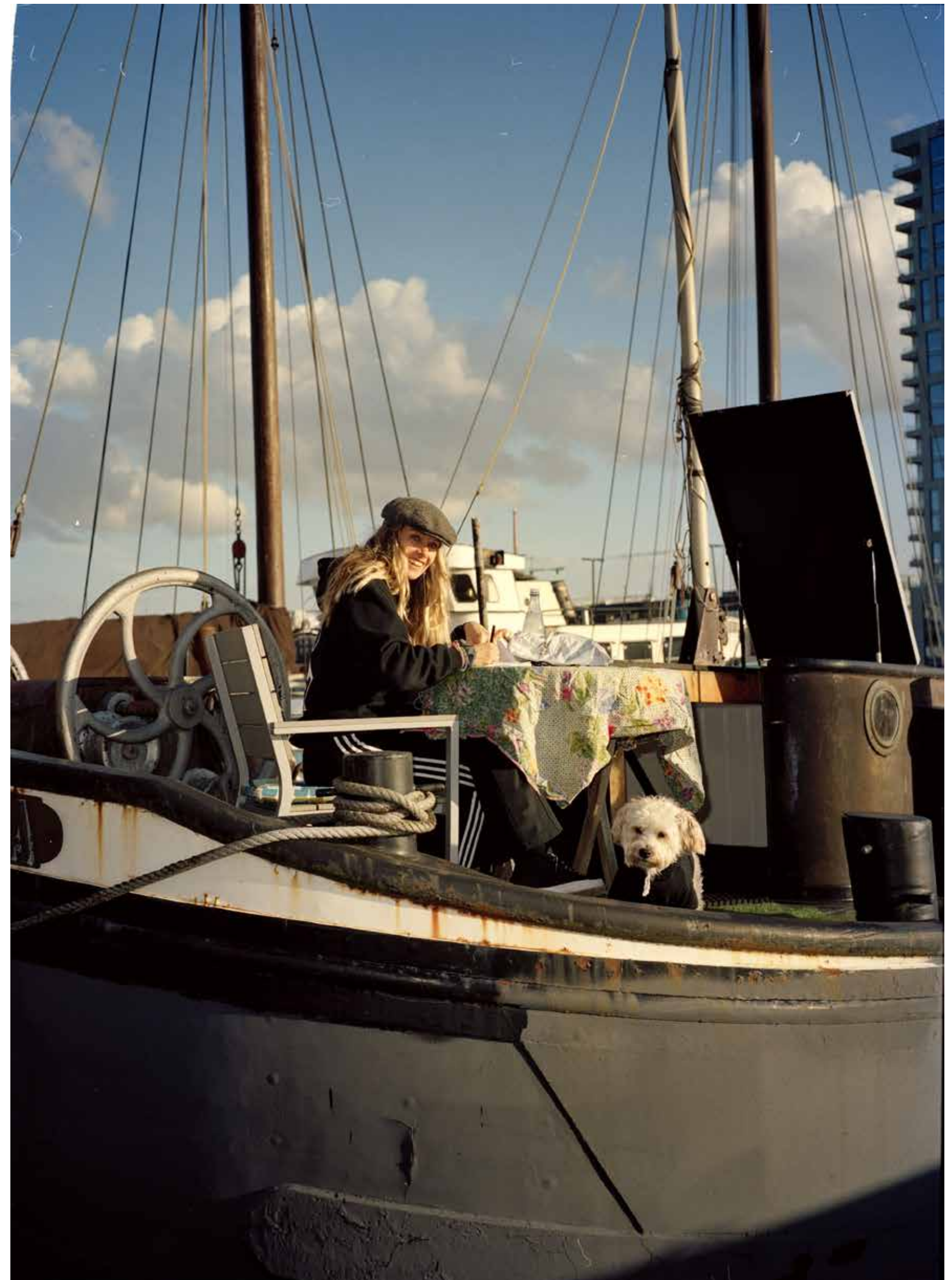
Ruud toont me het iconische ap-

partementsgebouw The Whale, dat door zijn merkwaardig vorm al van ver opvalt. 'De architect wou alle bewoners van de zon laten genieten. Daarom gomde hij de onderste verdiepingen weg en verving die door pijlers die het gebouw naar de zon optillen.'

We fietsen verder naar het Piraeusgebouw, met een bakstenen façade, dat ook een vorm zocht om de lichtinval te optimaliseren. 'Daar kwam bij dat het oud havengebouw gespaard moest worden. Dat staat nu perfect geïntegreerd tussen de twee aflopende kanten van het dak van het nieuwe blok.' Ik kijk met open mond naar de visionaire architectuur: het getuigt van een artistieke ambitie die ik in mijn eigen Brussel zo mis.

EILANDHOPPEN

In het vroegere Entrepot-gebied, waar nu 600 woningen zijn, ben ik onder de indruk van de grote afwisseling van stijlen. Vanop de fiets toont Ruud me zowel een immens lang appartementsgebouw op pijlers dat zich over het eiland slingert, als aparte blokken en stadsvilla's met een puntdak. De Belgische architect Bruno Albert tekende het Barcelona-

Illustratie Debora Lauwers

Kraanhotel

De Kas

gebouw met appartementen die in een cirkel uitkijken op een binnenkoer. Ruud wijst me op de witte en rode kleuren: die herinneren aan de traditionele Amsterdamse huizen. Een immense toegangspoort met sierlijk ijzerwerk geeft het geheel een vrolijke toets.

Op het aanpalende Borneo-eiland mochten de bewoners dan weer allemaal met een architect naar keuze werken. Dat levert een rij verrassend verschillende huizen langs het water op.

Op sommige plekken doet dat alomtegenwoordige water me zelfs aan de charme van Venetië denken. Daar moet ook de architect aan gedacht hebben toen hij het ronde Emerald Empire tekende, in het Venetiëhof op het KNSM-eiland. De laatst overblijvende laadkraan op dat eiland is omgebouwd tot wat het kleinste hotel van de stad moet zijn, met één kamer over drie niveaus. 'Een unieke locatie,' lacht Ruud, 'waar je wel heel veel geld voor over moet hebben.'

Hij woont zelf op het Java-eiland, dat zijn naam ontleent aan de koloniale bestemming van de vroegere vrachtschepen. 'Hier werd een buurt getekend die door zijn structuur met grachten, bruggetjes en smalle huizen refereert aan de binnenstad. Alle huizen zijn verschillend en hebben andere façades.' Aan de achterkant geven ze uit op een binnentuin en aan het water zitten de aangename grasstranden in de zomer overvol.

DE LEUKSTE WINKELSTRAAT VAN NEDERLAND

Vanuit de vroegere haven is het niet ver lopen naar de Czaar Peterstraat, die in 2015 uitgeroepen is tot de leukste winkelstraat van Nederland. Verwacht er niet de boetieks die je overal kunt vinden. Hier is origina-

liteit troef; er wordt streng op toegezien dat de straat een eigen imago blijft uitstralen. Er zijn winkeltjes van onafhankelijke ontwerpers, die tweedehands designerkleding en duurzame luxekleding aanbieden, andere werken met gerecycleerde materialen.

Ook culinair verrast de buurt. Instock is opgestart vanuit het idee dat er te veel voedingsproducten verloren gaan. Het restaurant gebruikt alleen overschotten die hen aangeboden worden, zoals groenten die niet verkoopbaar zijn omdat ze te klein zijn of niet de juiste vorm hebben. De chef maakt er bijzonder smakelijke gerechten mee. Uitbater Daan Beijneveld vertelt me dat hier eerst vooral mensen uit de buurt kwamen. 'Maar sinds Gault-Millau lovend over ons schreef, komen onze gasten van zowat overal.' Hij toont me een grote teller aan de muur van het restaurant. 'Daarmee tellen we het geredde voedsel op, 890.523 kilo tot vandaag!' Het diverse aanbod winkels, cafeetjes en restaurants maakt het bijzonder aangenaam om hier rond te lopen en daarom komen meer en meer mensen die uitgekeken zijn op het toeristische centrum van de stad naar hier. Dat is wel anders geweest. De Czaar Peterstraat was lang synoniem voor criminaliteit, druggebruik en prostitutie. 'Vroeger vond je geen taxi die je naar wou brengen!' vertelt een buurtbewoner me. 'Zo ruig was het hier.'

DE INDISCHE BUURT DIE NIET INDISCH IS

De Czaar Peterstraat vormt de perfecte overgang tussen het gerenoveerde havengebied en Amsterdam-Oost. Daar kent de zogenaamde 'Indische Buurt' een vergelijkbare evolutie. 'Er is niets Indisch aan die buurt', vertelt stads-

gids Lex Van Buuren me. 'Alleen de straatnamen verwijzen naar het Oost-Indische koloniale verleden.' Lex toont me een wijk in volle transitie, waar leuke cafeetjes en winkels opengaan. Jonge vrijwilligers runnen een buurtcinema, Studio K, met café en restaurant. Duurzaamheid lijkt ook hier wel de rode draad van de buurt: Haak-In zit in twee kleine portiershuisjes van een prachtig gerestaureerd socialewoningenvlok met binnentuin. Corrie van Huisstede leert er mensen uit de buurt hoe je creatief kunt zijn met gerecycleerd plastic. Lex heeft de bevolking zien veranderen. 'Jonge gezinnen die uit Amsterdam weggegaan waren, keren terug omdat ze aangetrokken worden door een wijk in volle evolutie.' Nog een troef van deze buurt: het vele groen. In het Flevopark is het gemakkelijk de drukte te vergeten. Ik sla een smal aarden weggetje langs oude vissershuisjes in en sta plots aan het water, het Nieuw Diep, in het gezelschap van wilde eenden en reigers die zich hier, net als ik, op hun gemak voelen.

TIP

als je naar het Oostelijke Havengebied wil, volstaat het om bij het station tram 26 te nemen. Of naar de grote rivier toe te lopen, het IJ. Want dat is misschien de boeiendste manier om je ontdekkingsstocht naar het oosten te beginnen: te voet, langs het element dat de geschiedenis van Amsterdam bepaald heeft – het water.

EXTRA TIPS

- Als je naar het Oostelijke Havengebied wil, volstaat het om bij het station tram 26 te nemen. Of naar de grote rivier

toe te lopen, het IJ. Want dat is misschien de boeiendste manier om je ontdekkingsstocht naar het oosten te beginnen: te voet, langs het element dat de geschiedenis van Amsterdam bepaald heeft – het water.

Voor verkenningen in het Oostelijke Havengebied kun je terecht bij Ruud van Soest (stadswandelkantoor.nl); voor Oost-Amsterdam bij Lex van Buren (lexandthecity.nl).

- Alle info over twee bijzonder boeiende musea : hetscheepvaartmuseum.nl en tropenmuseum.nl.
- Tussen de vele winkeltjes van de Czaar Peterstraat werd ik aangenaam verrast door twee mini-musea. Op num mer 175 leer je in het Cacaomuseum alles over duurzame chocolade, ook hoe je die moet degusteren (cacaomuseum.nl). Op nummer 249 ligt het Schelpenmuseum, met onder meer een schelp die 500 jaar oud werd (schelpenmuseumamsterdam.nl).
- Er komen steeds meer restaurants in de buurt die de moeite waard zijn. De Amerikaan Frank Heyn belandde hier een paar jaar geleden en opende een zaak waar hij gerookt vlees en vis verkocht. Nu kun je die ook proeven in zijn eigen eethuis, met de toepasselijke naam : Frank's Smoke House (Oostenburgerstraat, 1 +31 20 585 7107).
- Met een terras aan het water en zicht op de enige overgebleven molen van de buurt is De Kop van Oost zeker in de zomer aan te bevelen (dekopvanoost.com).
- Niets dan lof voor groenterestaurant De Kas. Tijdig reserveren is de boodschap (dekas.nl).

DE LEUKSTE WINKELSTRAAT VAN NEDERLAND

Vanuit de vroegere haven is het niet ver lopen naar de Czaar Peterstraat, die in 2015 uitgeroepen is tot de leukste winkelstraat van Nederland. Verwacht er niet de boetieks die je overal kunt vinden. Hier is origina-

- Thalys biedt 14 dagelijkse verbindingen naar Amsterdam. Vanuit Brussel ben je er op 1u50 , vanuit Antwerpen duurt dat 1u13. www.thalys.com

Java-eiland

Indische buurt

Flevo-park

Frank's Smoke House

Instock

Schelpenmuseum

Java-eiland

Joods Kerkhof

KNMS-eiland

The Whale

